

ХРОНИКА

До 75-річчя академіка НАН України Лебедева Анатолія Олексійовича

1 лютого виповнилося 75 років від дня народження видатного українського вченого в галузі механіки деформівного твердого тіла, міцності матеріалів та елементів конструкцій, завідувача лабораторії статичної міцності та пластичності конструкційних матеріалів Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України академіка НАН України Анатолія Олексійовича Лебедева.

Творча діяльність А. О. Лебедева почалась у 1954 р. у Київському політехнічному інституті після закінчення механічного факультету цього інституту. Потім він працював викладачем у Київському вищому артилерійському інженерному училищі, а з 1960 р. його наукова діяльність нерозривно пов'язана з Національною академією наук України.

Після успішного закінчення у 1963 р. аспірантури Інституту металокераміки та спецсплавів АН України Анатолій Олексійович працює в секторі міцності Інституту проблем матеріалознавства АН України, на базі якого у 1966 р. було створено Інститут проблем міцності АН України, де він пройшов шлях від старшого наукового співробітника до завідувача відділу.

А. О. Лебедев – вчений великої ерудиції, із широким спектром наукових інтересів у галузі механіки твердого деформівного тіла і міцності матеріалів та конструкцій, засновник загальноновизнаної наукової школи “Рівняння стану та критерії міцності матеріалів”. Анатолій Олексійович зробив вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки, виконавши обширні оригінальні теоретичні та експериментальні дослідження закономірностей деформування та руйнування твердих тіл при складному напруженому стані в широкому діапазоні температур, а також у розробку аналітичних і експериментальних методів оцінки несучої здатності та залишкового ресурсу відповідальних конструктивних елементів сучасної техніки. З його ім'ям пов'язані значні досягнення в формулюванні фізично обґрунтованих концепцій граничного стану матеріалів різних класів з урахуванням виду напруженого стану, температури, режиму навантаження, характеру трансформації структури, початкових фізико-механічних характеристик та інших факторів. Внески першорядного значення А. О. Лебедев зробив у розробку і експериментальне обґрунтування узагальнених критеріїв міцності конструкційних матеріалів та прогнозування довговічності матеріалу, в тому числі в умовах пульсуючого багатовісного навантаження. У творчому доробку вченого понад 500

наукових праць, у тому числі 22 монографії, дві з яких перевидано в Японії, Китаї, США, підручники та довідники. Його роботи широко відомі як у нашій країні, так і за кордоном.

Характерною особливістю творчої діяльності А. О. Лебедева є органічне поєднання оригінальних експериментальних досліджень із глибокими аналітичними розробками, тісний зв'язок наукових пошуків із потребами практики. Велику увагу Анатолій Олексійович приділяє створенню і впровадженню принципово нових експериментальних методів і обладнання для випробування матеріалів і елементів конструкцій в умовах, що імітують експлуатаційні, зокрема для дослідження характеристик міцності, пластичності і тріщинозміцності матеріалів при двовісному навантаженні за високих та низьких температур. Створене під керівництвом А. О. Лебедева унікальне оригінальне експериментальне обладнання не має аналогів у світовій практиці. Більше ніж 40 його розробок захищено авторськими свідоцтвами і патентами. Велику роботу вчений проводить по розробці відповідних нормативно-технічних документів щодо розроблених методів визначення механічних характеристик матеріалів і методик розрахунку на міцність та довговічність елементів конструкцій, які працюють в умовах складного термосилового навантаження. Практична реалізація наукових розробок дозволила створити високоефективні алгоритми розрахунку на міцність відповідальних несучих елементів об'єктів нової техніки (атомні реактори, криогенне обладнання, ракетна й авіаційна техніка, криогенні сосуди високого тиску та ін.).

Значну увагу А. О. Лебедев приділяє підготовці інженерних кадрів та наукової зміни. Біля 30 років він по сумісництву є професором кафедри "Динаміка, міцність машин та опір матеріалів" Національного технічного університету "КПІ". Анатолій Олексійович підготував 38 кандидатів наук і 8 докторів наук, які успішно працюють в Інституті проблем міцності, а також в інших наукових організаціях, установах і вузах України та за кордоном.

Свою плідну наукову та педагогічну діяльність А. О. Лебедев успішно поєднує з науково-організаційною роботою. Він є заступником голови Національного комітету України з теоретичної та прикладної механіки, головою Наукової ради з проблеми "Механіка деформівного твердого тіла" при Відділенні механіки НАН України, членом редколегії наукових журналів "Проблеми прочності", "Фізико-хімічна механіка матеріалів", а також багатьох спеціалізованих рад по захисту докторських дисертацій.

У період із 1988 по 1993 рр. А. О. Лебедев був членом ВАК СРСР, із 1993 по 1998 рр. – членом ВАК України. Його обрано почесним доктором НТУУ "КПІ" і присвоєно звання соросовського професора.

А. О. Лебедев бере активну участь у міжнародному науковому співробітництві як дійсний член Російської академії з проблем якості, Російського Національного комітету з теоретичної та прикладної механіки, Санкт-Петербурзької академії з проблем міцності, Міжнародної ради з фізики міцності та пластичності матеріалів. Він є членом Американського товариства матеріалів (ASM International) та Нью-Йоркської академії наук, Європейського товариства цілісності конструкцій (ESIS), Технічного комітету EURASEM – Європейської асоціації з експериментальної механіки.

Результати наукової діяльності А. О. Лебедева отримали високу державну оцінку. Він є лауреатом державних премій України (1997) та СРСР (1982) в галузі науки і техніки, відзначений високими урядовими нагородами, йому присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України (2001).

Редколегія і наукова громадськість сердечно вітають Анатолія Олексійовича з ювілеєм, зичать міцного здоров'я, творчої наснаги та нових успіхів.